

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ СУСПІЛЬНИХ НАУК
Кафедра загальної педагогіки та педагогіки вищої школи**

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ЕЛЕМЕНТАРНИХ МАТЕМАТИЧНИХ УЯВЛЕНЬ У ДІТЕЙ
РАНЬОГО ТА ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ**

Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Галузь знань	01 Освіта/Педагогіка
Спеціальність	012 Дошкільна освіта
Освітня програма	Дошкільна освіта
Статус дисципліни	Обов'язкова
Мова навчання	Українська

Робоча програма навчальної дисципліни «**Методика формування елементарних математичних уявлень у дітей раннього та дошкільного віку**» для здобувачів вищої освіти галузі знань **01 Освіта/Педагогіка** спеціальності **012 Дошкільна освіта** освітньої програми «**Дошкільна освіта**» ОС «Бакалавр».

Розробник: Повідайчик О.С., д.п.н., професор, завідувач кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи.

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи,
протокол №15 від 27 червня 2024 р.

Завідувач кафедри Оксана ПОВІДАЙЧИК

Схвалено науково-методичною комісією факультету суспільних наук
протокол №8 від 27 червня 2024 р.

Голова науково-методичної комісії Олена ПОПАДИЧ

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 4	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 120	4	4
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2,6 самостійної роботи студента – 4	7	7
	Лекції:	
	26	10
	Практичні (семінарські):	
	34	8
Форма підсумкового контролю: іспит	Лабораторні:	
	Самостійна робота:	
	60	102

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Модернізація освітньої системи вимагає вдосконалення професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, одним із основних завдань фахової діяльності яких є розвиток у дошкільників елементарних математичних уявлень і логічного мислення. Це дасть змогу дітям у майбутньому полегшити процес навчання та забезпечить їхню інтеграцію в цифрове освітнє середовище. Досягнення цих цілей залежить від того, наскільки вихователі володіють глибокими математичними знаннями, що уможливорює зацікавлення дітей математикою, їхнє навчання виконувати математичні й логічні операції, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки тощо.

Мета курсу – надання здобувачам вищої освіти необхідного обсягу знань у галузі методики формування логіко-математичних уявлень у дітей дошкільного віку у відповідності з вимогами Базового компонента дошкільної освіти в Україні.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми в здобувачів повинні бути сформовані такі компетентності:

Інтегральна компетентність: здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в галузі дошкільної освіти з розвитку, навчання і виховання дітей раннього і дошкільного віку, що передбачає застосування загальних психолого-педагогічних теорій і фахових методик дошкільної освіти, та характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності (КЗ):

- КЗ-3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
- КЗ-5. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт;
- КЗ-7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями;
- КЗ-8. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Спеціальні (фахові) компетентності спеціальності (КС):

- КС1 Здатність працювати з джерелами навчальної та наукової інформації;
- КС2. Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку базових якостей особистості (довільність, самостійність, креативність, ініціативність, свобода поведінки, самосвідомість, самооцінка, самоповага, толерантність).
- КС3. Здатність до розвитку допитливості, пізнавальної мотивації, пізнавальних дій у дітей раннього і дошкільного віку;
- КС4. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку первинних уявлень про предметне, природне, соціальне довкілля, полікультурне середовище, властивості і відношення предметів; розвитку самосвідомості («Я» дитини і його місце в довкіллі);
- КС9. Здатність до розвитку перцептивних, мнемічних процесів, різних форм мислення та свідомості в дітей раннього і дошкільного віку;

- КС13. Здатність до організації і керівництва ігровою (провідною), художньо-мовленнєвою і художньо- продуктивною (образотворча, музична, театральна) діяльністю дітей раннього і дошкільного віку;
- КС18. Здатність знаходити, опрацьовувати потрібну освітню інформацію та застосовувати її в роботі з дітьми, батьками;
- КС20. Здатність до самоосвіти, саморозвитку, до безперервності в освіті для постійного поглиблення загальноосвітньої та фахової підготовки, перетворення набуття освіти в процес, який триває впродовж усього життя людини.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

- ОК6 Математика
- ОК9 Вступ до спеціальності
- ОК13 Теорія виховання
- ОК14 Дошкільна дидактика
- ОК19 Дитяча психологія
- ОК21 Основи педагогічних досліджень

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до ОПП вивчення навчальної дисципліни «Методика формування елементарних математичних уявлень у дітей раннього та дошкільного віку» повинно забезпечити досягнення таких програмних результатів:

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Розуміти і визначати педагогічні умови, закономірності, принципи, мету, завдання, зміст, організаційні форми, методи і засоби, що використовуються в роботі з дітьми від народження до навчання у школі; знаходити типові ознаки і специфіку освітнього процесу і розвитку дітей раннього і дошкільного віку.	ПРН1
Розуміти, описувати й аналізувати процеси розвитку, навчання та виховання дітей раннього і дошкільного віку з використанням базових психологічних і педагогічних понять та категорій.	ПРН2
Розуміти природу і знати вікові особливості дітей з різними рівнями розвитку, особливості розвитку обдарованих дітей, індивідуальні відмінності дітей з особливими освітніми потребами, дітей – представників етнічних меншин.	ПРН3
Розуміти і визначати особливості провідної – ігрової та інших видів діяльності дітей дошкільного віку, способи їх використання в розвитку, навчанні і вихованні дітей раннього і дошкільного віку.	ПРН4
Здійснювати взаємодію в роботі закладу дошкільної освіти, сім'ї та школи. Залучати батьків до організації освітнього процесу з дітьми раннього і дошкільного віку в умовах закладу дошкільної освіти.	ПРН5
Встановлювати зв'язок між педагогічними впливами та досягнутими дітьми результатами.	ПРН6

Планувати освітній процес в закладах дошкільної освіти з урахуванням вікових, індивідуальних, етнічних особливостей і можливостей дітей раннього і дошкільного віку, дітей з особливими освітніми потребами та складати прогнози щодо його ефективності.	ПРН7
Будувати цілісний освітній процес з урахуванням основних закономірностей його перебігу. Оцінювати власну діяльність як суб'єкта педагогічної праці.	ПРН12
Проектувати педагогічні заходи із залученням фахівців суміжних галузей, батьків, громадських діячів та ін. для реалізації завдань всебічного розвитку дітей.	ПРН16
Володіти технологіями організації розвивального предметно-ігрового, природно-екологічного, пізнавального, мовленнєвого середовища в різних групах раннього і дошкільного віку	ПРН18
Враховувати рівні розвитку дітей при виборі методик і технологій навчання і виховання, при визначенні зони актуального розвитку дітей та створенні зони найближчого розвитку.	ПРН20

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «Методика формування елементарних математичних уявлень у дітей раннього та дошкільного віку»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
Знає: мету, завдання і функціональні обов'язки вихователя закладу дошкільної освіти, зміст, форми, методи роботи з дошкільниками; способи організації роботи дітей з їх математичного розвитку; види, способи використання, вимоги до наочності в роботі з формування математичних знань вихованців закладів дошкільної освіти. Вміє: самостійно працювати з науково-методичною, педагогічною, додатковою літературою з методики навчання математики; організувати дитячий колектив, використовувати індивідуальні, групові, колективні форми роботи з дітьми в процесі навчання математики.	ПРН 1
Знає: психолого-педагогічні основи формування математичної компетентності дошкільників, особливості методичного забезпечення зазначеного процесу. Вміє: використовувати психолого-педагогічні знання, передові педагогічні ідеї і досвід, інноваційні технології, практики сімейного виховання з формування елементарних математичних знань дошкільників, забезпечувати їх гармонійний розвиток.	ПРН 2
Знає: вікові та індивідуальні закономірності розвитку дітей, в т.ч. обдарованих та з особливими освітніми потребами. Вміє: використовувати індивідуальний і диференційований підходи у взаємодії з дітьми відповідно до їхніх можливостей.	ПРН3
Знає: особливості сприймання дітьми дошкільного віку кількісних відношень, множин, величини предметів, простору, часу, форми предметів тощо. Вміє: організувати роботу з розвитку математичних знань у дітей у закладі дошкільної освіти через застосування різних видів діяльності (ігрової, дослідницької тощо).	ПРН 4

<p>Знає: особливості співпраці сімейного і суспільного дошкільного виховання, функціями сучасної сім'ї, зміст основних форм співпраці з родиною, сучасні тенденції розвитку сімейного виховання, документи, що регламентують і регулюють сімейну політику України.</p> <p>Вміє: організовувати спільну діяльність сім'ї та дошкільного закладу з логіко-математичного розвитку дітей, застосовувати доцільні та результативні форми, методи та прийоми роботи з батькам.</p>	ПРН5
<p>Знає: методи діагностування логіко-математичного розвитку дітей у закладі дошкільної освіти; особливості забезпечення наступності у змісті та методах навчання математики; комплексні та парціальні програми логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку; способи планування і прогнозування результатів роботи.</p> <p>Вміє: використовувати відповідні методи визначення рівня засвоєння математичних знань і вмінь у дітей різних вікових груп у закладах дошкільної освіти; планувати і передбачати результати роботи з розвитку математичних уявлень у дітей у закладі дошкільної освіти.</p>	ПРН 6
<p>Знає: особливості планування освітнього процесу з урахуванням вікових індивідуальних, етнічних особливостей і можливостей дітей раннього і дошкільного віку та специфіки розвитку дітей з особливими потребами.</p> <p>Вміє: добирати відповідно до особливостей розвитку кожної дитини необхідний методичний супровід та складати прогнози щодо його ефективності.</p>	ПРН7
<p>Знає: специфіку побудови цілісного освітнього процесу з урахуванням основних закономірностей його перебігу; способи оцінювання власної діяльності як суб'єкта педагогічної праці.</p> <p>Вміє: будувати освітній процес у закладах дошкільної освіти, аналізувати свою власну роботу та визначати відповідно до рівня розвитку дітей методики з їх логіко-математичного розвитку.</p>	ПРН12
<p>Знає: особливості проектування педагогічних заходів із залученням фахівців суміжних галузей, батьків, громадських діячів та ін. для реалізації завдань всебічного, в тому числі математичного розвитку дітей.</p> <p>Вміє: створювати інтегроване освітнє середовище взаємодіючи із представниками різних професій та батьками задля різносторонньої підтримки та всебічного, повноцінного розвитку дитини дошкільного віку.</p>	ПРН16
<p>Знає: специфіку планування навчальної роботи з дітьми раннього і дошкільного віку з метою реалізації пізнавальних, розвивальних і виховних аспектів педагогічного процесу і забезпечення індивідуально-диференційованого підходу до вихованців.</p> <p>Вміє: використовувати в різних формах роботи (індивідуальна, групова, колективна) дидактичні ігри, елементи дослідницької діяльності, практичні та словесно-логічні завдання, що сприяють засвоєнню сенсорних еталонів, розвитку уваги (обсяг, стійкість, переключення, розподіл, концентрація), мисленневих операцій (аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, абстрагування); розробляти цікаві ігри, вправи, ребуси, головоломки, дослідницькі завдання, самостійно складати арифметичні задачі різних видів і типів.</p>	ПРН 18

<p>Знає: особливості організації та проведення різних форм роботи з дітьми дошкільного віку з формування елементарних математичних уявлень в різних вікових групах.</p> <p>Вміє: реалізувати різні форми роботи з дошкільниками для формування в них елементарних математичних уявлень.</p>	<p>ПРН20</p>
---	--------------

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання з дисципліни: іспит, тести, доповіді-повідомлення, презентація результатів виконання індивідуальних завдань, результати навчання через неформальну освіту.

Аудиторна, самостійна та індивідуальна робота здобувача забезпечується всіма навчально-методичними засобами, необхідними для вивчення навчальної дисципліни чи окремої теми: підручниками, навчальними та навчально-методичними посібниками, конспектами лекцій, науковою літературою та періодичними виданнями, дистанційною організацією навчання в системі Moodle, методичними рекомендаціями для самостійної роботи; тестовими завданнями для контролю та самоконтролю знань, умінь і навичок.

Самостійна робота також містить: опрацювання теоретичних основ прослуханого лекційного матеріалу; вивчення окремих тем питань, що передбачені для самостійного опрацювання; поглиблене вивчення літератури на задану тему та пошук додаткової інформації; підготовка до практичних занять; систематизацію вивченого матеріалу перед підсумковим контролем; розроблення схем, таблиць, діаграм, мультимедійних презентацій тощо.

До індивідуальної роботи у процесі вивчення навчальної дисципліни відносяться творчі й індивідуальні навчально-дослідні завдання, зокрема: підготовка реферативних матеріалів на актуальні теми професійно орієнтованої проблематики та його презентація; пошук в комп'ютерних мережах додаткового навчального матеріалу до запропонованих викладачем тем; аналіз підручників; збір інформації та ознайомлення із зарубіжним досвідом, що стосується певної навчальної проблеми тощо.

У процесі вивчення навчальної дисципліни використовуються різноманітні методи навчання: за джерелом інформації (словесні: розповідь, бесіда, лекція; наочні: ілюстрація, демонстрація; практичні: вправи, розв'язування задач тощо); за логікою передачі і сприймання навчальної інформації (індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні); за ступенем самостійності мислення студентів при засвоєнні знань (репродуктивні, пошукові, дослідницькі) та ін.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: доповідь на практичному занятті, виконання індивідуальних завдань (підготовка конспекту лекції, складання міні-словників до теми, виготовлення наочності, розробка конспекту заняття, опорної схеми лекції тощо).

Знання, вміння та навички студентів оцінюються через визначення критерії виконання завдань. Кількісна оцінка певного поточного контролю за конкретним видом навчального заняття визначається як сума балів за окремі види навчальної роботи. Максимальна кількість балів, яку може отримати студент за результатами поточного контролю протягом одного модуля – 50.

Форма модульного контролю: контрольна робота. Передбачає розкриття теоретичних питань і тести. Кожне завдання модульної контрольної роботи (2 теоретичні і тестові завдання) оцінюється окремо. Загальна оцінка розраховується як сума оцінок: теоретична частина – 40 балів (по 20 балів кожне теоретичне питання); тести оцінюються в 10 балів. Максимальна оцінка за модульну контрольну роботу – 50 балів.

Підсумкова оцінка за кожний модуль складається із суми балів за поточне оцінювання і результату модульної контрольної роботи (максимальна оцінка – 100 балів).

Форма підсумкового семестрового контролю: іспит в усній формі.

Результат підсумкового контролю визначається як середнє арифметичне значення двох модулів. Якщо студент погоджується з набраною кількістю балів, ця оцінка може бути виставлена у відомість. Якщо студент не отримав достатньої кількості балів (менше 35) або не погоджується з підсумковою оцінкою, то він складає іспит в усній формі за переліком запитань.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

T1	T2	T3	T4	Модульна контрольна робота	Сума
12	12	12	14	50	100

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

T1	T2	T3	T4	T5	Модульна контрольна робота	Сума
10	10	10	10	10	50	100

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів	Кількість	Максимальна кількість балів
Практичні заняття	4	24	4	24
Виконання індивідуальних завдань	2	26	2	16
Навчання на онлайн-платформах з поданням сертифікату про	–	–	1	10

результат навчання*				
Модульна контрольна робота	1	50	1	50
Разом		100		100

*Здобувачі можуть отримати додаткові бали за вивчення окремих питань змісту дисципліни через навчання на масових відкритих онлайн курсах (МВОК) в Україні за умови наявності відповідного сертифікату ([Prometheus](#), [EdEra](#), [Дія. Цифрова освіта](#), Coursera та інші. Наприклад, платформа Дія. Цифрова освіта – онлайн-курс «Якісне освітнє середовище дитячого садка»; платформа EdEra – онлайн-курси «Створюємо простір дитинства разом» (<https://study.ed-era.com/courses/course/4088>), «Дивись, слухай, спрямовуй» (<https://study.ed-era.com/courses/course/4282>); платформа Prometheus: онлайн-курс «Освітні інструменти критичного мислення» <https://courses.prometheus.org.ua/dashboard> та ін.

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Критерії оцінювання модульної контрольній роботі:

40-50 балів – студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань, використовуючи при цьому обов’язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією, правильно вирішує тестові завдання.

30-39 балів – студент достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань, використовуючи при цьому обов’язкову літературу, послуговується науковою термінологією. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації. Тести вирішує правильно.

20-29 балів – студент відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень. Не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою. При вирішенні тестових завдань допускає незначні помилки.

10-19 балів – студент не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, проте фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни, не розкриває зміст теоретичних питань, вирішує тести з помилками.

1-9 балів – не в змозі викласти зміст питань, володіє навчальним матеріалом на рівні розпізнавання явищ, допускає істотні помилки, вирішує завдання, які потребують однослівної відповіді.

0 – студент не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити.

Оцінювання окремих завдань модульних контрольних робіт

	Модульна контрольна робота 1	Модульна контрольна робота 2
--	------------------------------	------------------------------

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Теоретичне питання	2	40	2	40
Тести	5	10	5	10
Разом		50		50

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Відповідно до «Положення про порядок та методику проведення семестрових (курсних) екзаменів і заліків в Ужгородському національному університеті» (затверджено Наказом Ректора ДВНЗ «УжНУ» № 698/01-17 від 08.05.2015 р.), знання студентів оцінюється як з теоретичної, так і з практичної підготовки за такими критеріями:

оцінку «відмінно» (90-100 балів, А) – заслуговує студент, який:

- всебічно і глибоко володіє навчально-програмовим матеріалом;
- вміє самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, використовує набуті знання і вміння у нестандартних ситуаціях;
- засвоїв основну і ознайомлений з додатковою літературою, яка рекомендована програмою;
- засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їх значення для професії, яку він набуває;
- вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особистісну позицію;
- самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, виявив творчі здібності і використовує їх при вивченні навчально-програмового матеріалу, проявив нахил до наукової роботи.

оцінку «добре» (82-89 балів, В) – заслуговує студент, який:

- повністю опанував і вільно (самостійно) володіє навчально-програмовим матеріалом, в тому числі застосовує його на практиці, має системні знання в достатньому обсязі відповідно до навчально-програмового матеріалу, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях;
- має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки і розв'язування проблем професійного спрямування;
- під час відповіді допустив деякі неточності, які самостійно виправив, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу;

оцінку «добре» (74-81 бал, С) – заслуговує студент, який:

- в цілому навчальну програму засвоїв, але відповідає з певною кількістю помилок;
- вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати на практиці, контролювати власну діяльність;

- опанував навчально-програмовий матеріал, успішно виконав завдання, передбачені програмою, засвоїв основну літературу, яка рекомендована програмою;

оцінку «задовільно» (64-73 бали, D) – заслуговує студент, який:

- знає основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії;

- виконує завдання непогано, але зі значною кількістю помилок;

- ознайомлений з основною літературою, яка рекомендована програмою;

- допускає помилки при виконанні завдань, але під керівництвом викладача знаходить шляхи їх усунення.

оцінку «задовільно» (60-63 бали, E) – заслуговує студент, який:

- володіє основним навчально-програмовим матеріалом в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії. Знання мають репродуктивний характер.

оцінка «незадовільно» (35-59 балів, FX) – виставляється студенту, який:

- виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань.

оцінка «незадовільно» (35 балів, F) – виставляється студенту, який:

- володіє навчальним матеріалом тільки на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів або не володіє зовсім;

- допускає грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою;

- не може продовжувати навчання і не готовий до професійної діяльності після закінчення університету без повторного вивчення даної дисципліни.

При виставленні оцінки враховуються результати навчальної роботи студента протягом семестру.

Таблиця відповідності оцінок за різними шкалами

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	Зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Академічна доброчесність: Політика щодо академічної доброчесності учасників освітнього процесу формується на основі дотримання принципів академічної доброчесності з урахуванням норм «Положення про академічну доброчесність в ДВНЗ «Ужгородський національний університет» (затверджене вченою радою університету від 23.02.2017 р., протокол № 3).

Правила перезарахування кредитів у випадку мобільності: Політика щодо перезарахування кредитів ЄКТС у випадку мобільності формується з урахуванням норм «Положення про порядок визнання (перезарахування) кредитів ЄКТС для учасників програм академічної мобільності у Державному вищому навчальному закладі «Ужгородський національний університет» (затверджене вченою радою університету від 30.05.2019 р., протокол № 6).

Правила визнання результатів навчання, отриманих у неформальній та/або інформальній освіті: Політика щодо визнання результатів навчання, отриманих у неформальній та/або інформальній освіті, формується з урахуванням норм «Положення про порядок визнання в Державному вищому навчальному закладі «Ужгородський національний університет» результатів навчання, здобутих протягом неформальної та/або інформальної освіти (затверджене вченою радою університету від 18.12.2023 р., протокол № 11).

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1. Теоретичні основи формування елементарних математичних знань у дітей дошкільного віку.

Тема 1. Предмет і завдання навчальної дисципліни «Методика формування елементарних математичних уявлень у дітей раннього та дошкільного віку».

Роль математики у житті сучасної людини. Виникнення математики і її розвиток як науки. Історія розвитку методів формування елементарних математичних знань у дітей. Предмет та завдання методики формування елементарних математичних уявлень у дітей раннього та дошкільного віку.

Методика формування елементарних математичних уявлень у дітей раннього та дошкільного віку та інші науки. Народна математика – першооснова методики формування елементарних математичних уявлень у дітей.

Тема 2. Сучасні підходи до формування математичної компетентності дітей. Роль математичних знань у всебічному розвитку дітей раннього та дошкільного віку.

Сучасний стан методики навчання дітей математики. Навчально-пізнавальна діяльність: сучасні підходи. Математичний аспект Базового компонента дошкільної освіти: зміст освітньої лінії «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі»; формування сенсорно-пізнавальної компетентності (сенсорний розвиток та розвиток пізнавальної активності); формування

математичної компетентності. Сенсорний розвиток як основа формування розумових здібностей дитини.

Тема 3. Форми організації навчально-пізнавальної діяльності з формування елементарних математичних уявлень у дітей.

Вимоги до методів і форм навчання математики. Форми організації навчання: заняття, дидактичні ігри, спостереження, індивідуальна робота. Специфіка організації та методика проведення занять з освітньої лінії «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі» в різних вікових групах.

Використання пошуково-дослідницької діяльності у формування математичних уявлень дошкільників. Особливості організації дослідів у формуванні математичних уявлень дітей дошкільного віку. Методичні прийоми проведення пошуково-дослідницької діяльності в ЗДО.

Методи навчання дітей математики. Ігри та ігрові вправи в навчанні. Створення розвивального освітньо-виховного простору для математичного розвитку дошкільників. Вимоги до наочного матеріалу.

Тема 4. Логіко-математичний розвиток дітей дошкільного віку.

Поняття логіко-математичного розвитку. Ж. Піаже про стадії розвитку інтелекту. Концепції розвитку особистості дошкільника. Сучасні дослідження проблеми логіко-математичного розвитку дитини.

Характеристика досліджень логіко-математичного розвитку дошкільника: дослідження українських науковців Х. Тепленької, Г. Петренко, О. Проскури, А. Столяра; дослідження зарубіжних авторів – М. Філдер (Польща), Е. Дум (Німеччина), Р. Гріна, В. Лаксона (США). Питання логіко-математичного розвитку у системах раннього розвитку дітей дошкільного віку (Масару Ібука, Глен та Дженет Доман, Сесіль Лупан та ін.). Формування операційних структур класифікації, серіації, вимірювальної та обчислювальної діяльності. Особистісно-орієнтований підхід у формуванні логіко-математичних знань.

Модуль 2. Методика навчання дітей дошкільного віку елементам математики у закладах дошкільної освіти.

Тема 5. Особливості розвитку кількісних уявлень у дітей дошкільного віку. Формування уявлень по множині, число, лічбу, обчислення в різних вікових групах.

Особливості сприймання і відтворення кількості предметів дітьми раннього і дошкільного віку. Усвідомлення дітьми кількісного складу груп предметів.

Формування у дітей уявлень про множини. Відношення «багато», «один», «багато», «мало». Встановлення відповідності між елементами множин, формування уявлень про рівність, нерівність множин. Вплив просторово-якісних особливостей предметів на сприймання дітьми множин. Операції з множинами: об'єднання, вилучення частини множини. Групування множин за різними ознаками.

Розвиток у дітей дошкільного віку уявлень про число. Етапи лічильної діяльності. Завдання навчання лічби в різних вікових групах. Навчання дітей дошкільного віку кількісній лічбі. Особливості ознайомлення дітей старшого дошкільного віку з обчислювальною діяльністю. Роль прикладів та арифметичних задач в розумінні сутності арифметичних дій. Види арифметичних задач, які розв'язують дошкільники. Використання народознавчого матеріалу в роботі з дітьми дошкільного віку.

Тема 6. Формування у дітей уявлень про величину предметів та вимірювання величин.

Поняття про величину предметів, характеристика величин. Особливості сприйняття величин предметів дітьми раннього і дошкільного віку.

Значення ознайомлення дошкільників з розмірами предметів. Методика ознайомлення з величиною в різних вікових групах. Зміст основних понять, які формуються на основі вимірювання величин. Навчання дітей елементам вимірювальної діяльності. Використання вимірювальної діяльності для розвитку математичних уявлень дітей.

Тема 7. Формування у дітей уявлень про форму предметів та геометричні фігури.

Поняття про форму предметів. Особливості сприйняття форми предметів та геометричних фігур дітьми раннього та дошкільного віку. Завдання та засоби ознайомлення дітей з формою предметів. Ознайомлення дітей з геометричними фігурами та формою предметів в різних вікових групах закладу дошкільної освіти.

Тема 8. Особливості просторових і часових уявлень у дітей та методика їх формування.

Поняття про простір та просторові орієнтири. Розвиток у дітей уявлень і практичного орієнтування в просторі. Завдання формування у дітей уявлень і практичного орієнтування в просторі.

Особливості формування у дітей уявлень про простір у залежності від віку дітей. Методика формування орієнтування у просторі в дітей різних вікових груп: розрізнення основних напрямків від себе, від предметів; визначення предметів у відношенні один до одного. Ознайомлення дітей з планом та масштабом. Дидактичні ігри та вправи для розвитку орієнтації у просторі.

Час і його ознаки. Особливості сприйняття часу дітьми різних вікових груп. Завдання, зміст ознайомлення з системою мір часу: доба, тиждень, рік, місяць. Розвиток чуття часу у дітей старшого дошкільного віку: здібності планування в часі діяльності, регулювання темпу та режиму роботи з формування в залежності від відведеного часу та обсягу роботи. Особливості орієнтування дітей в часі.

Тема 9. Наступність у роботі закладу дошкільної освіти і Нової української школи з математичного розвитку дітей старшого дошкільного віку. Взаємодія ЗДО та сім'ї.

Вимоги Нової української школи до математичної підготовки дітей в ЗДО. Наступність у змісті та методах навчання математики. Особливості математичної підготовки дітей старшого дошкільного віку до навчання математики у школі. Форми роботи закладу дошкільної освіти та сім'ї з питань з питань логіко-математичного розвитку дітей і підготовки їх до НУШ.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин: 90					
	Денна форма					
	Усього	у тому числі				
лекції		практичні	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота	
Модуль 1. Теоретичні основи та організаційні засади формування елементарних математичних уявлень і понять у дітей дошкільного віку						
Тема 1. Предмет і завдання навчальної дисципліни «Методика формування елементарних математичних уявлень у дітей раннього та дошкільного віку».	10	2	2			6
Тема 2. Сучасні підходи до формування математичної компетентності дітей. Роль математичних знань у всебічному розвитку дітей раннього та дошкільного віку.	14	2	4			8
Тема 3. Форми організації навчально-пізнавальної діяльності з формування елементарних математичних уявлень у дітей.	16	4	4			8
Тема 4. Логіко-математичний розвиток дітей дошкільного віку.	16	4	4			8
Модульна контрольна робота						
Разом за модуль 1	56	12	14			30
Модуль 2. Методика навчання дітей дошкільного віку елементам математики в закладах дошкільної освіти						
Тема 5. Особливості розвитку кількісних уявлень у дітей дошкільного віку. Формування уявлень по множині, число, лічбу, обчислення в різних вікових групах.	12	2	4			6
Тема 6. Формування у дітей уявлень про величину предметів та вимірювання величин.	14	4	4			6
Тема 7. Формування у дітей уявлень про форму предметів та геометричні фігури.	14	4	4			6

Тема 8. Особливості просторових і часових уявлень у дітей та методика їх формування.	12	2	4			6
Тема 9. Наступність у роботі закладу дошкільної освіти і Нової української школи з математичного розвитку дітей старшого дошкільного віку. Взаємодія ЗДО та сім'ї.	12	2	4			6
Модульна контрольна робота						
Разом за модуль 2	64	14	20			30
Разом за семестр	120	26	34			60

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин: 90					
	Заочна форма					
	Усього	у тому числі				
лекції		практичні	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота	
Модуль 1. Теоретичні основи та організаційні засади формування елементарних математичних уявлень і понять у дітей дошкільного віку.						
Тема 1. Предмет і завдання навчальної дисципліни «Методика формування елементарних математичних уявлень у дітей раннього та дошкільного віку».	13	1				12
Тема 2. Сучасні підходи до формування математичної компетентності дітей. Роль математичних знань у всебічному розвитку дітей раннього та дошкільного віку.	14	1	1			12
Тема 3. Форми організації навчально-пізнавальної діяльності з формування елементарних математичних уявлень у дітей.	14	1	1			12
Тема 4. Логіко-математичний розвиток дітей дошкільного віку.	14	1	1			12
Разом за модуль 1	55	4	3			48
Модуль 2. Методика навчання дітей дошкільного віку елементам математики в закладах дошкільної освіти.						
Тема 5. Особливості розвитку кількісних уявлень у дітей дошкільного віку. Формування уявлень по множини, число, лічбу, обчислення в різних вікових групах.	12	1	1			10
Тема 6. Формування у дітей уявлень про величину предметів та вимірювання величин.	14	1	1			12
Тема 7. Формування у дітей уявлень про форму предметів та геометричні фігури.	15	2	1			12
Тема 8. Особливості просторових і часових уявлень у дітей та методика їх формування.	12	1	1			10

Тема 9. Наступність у роботі закладу дошкільної освіти і Нової української школи з математичного розвитку дітей старшого дошкільного віку. Взаємодія ЗДО та сім'ї.	12	1	1			10
Разом за модуль 2	65	6	5			54
Разом за семестр	120	10	8			102

6.3. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1.	Тема 1. Предмет і завдання навчальної дисципліни «Методика формування елементарних математичних уявлень у дітей раннього та дошкільного віку».	2	
2.	Тема 2. Сучасні підходи до формування математичної компетентності дітей. Роль математичних знань у всебічному розвитку дітей раннього та дошкільного віку.	4	1
3.	Тема 3. Форми організації навчально-пізнавальної діяльності з формування елементарних математичних уявлень у дітей.	4	1
4.	Тема 4. Логіко-математичний розвиток дітей дошкільного віку.	4	1
5.	Тема 5. Особливості розвитку кількісних уявлень у дітей дошкільного віку. Формування уявлень по множини, число, лічбу, обчислення в різних вікових групах.	4	1
6.	Тема 6. Формування у дітей уявлень про величину предметів та вимірювання величин.	4	1
7.	Тема 7. Формування у дітей уявлень про форму предметів та геометричні фігури.	4	1
8.	Тема 8. Особливості просторових і часових уявлень у дітей та методика їх формування.	4	1
9.	Тема 9. Наступність у роботі закладу дошкільної освіти і Нової української школи з математичного розвитку дітей старшого дошкільного віку. Взаємодія ЗДО та сім'ї.	4	1
Разом		34	8

6.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Тема 1. Предмет і завдання навчальної дисципліни «Методика формування елементарних математичних уявлень у дітей раннього та дошкільного віку».	6	12
2	Тема 2. Сучасні підходи до формування математичної компетентності дітей. Роль математичних знань у всебічному розвитку дітей раннього та дошкільного віку.	8	12

3	Тема 3. Форми організації навчально-пізнавальної діяльності з формування елементарних математичних уявлень у дітей.	8	12
4	Тема 4. Логіко-математичний розвиток дітей дошкільного віку.	8	12
5	Тема 5. Особливості розвитку кількісних уявлень у дітей дошкільного віку. Формування уявлень по множини, число, лічбу, обчислення в різних вікових групах.	6	10
6	Тема 6. Формування у дітей уявлень про величину предметів та вимірювання величин.	6	12
7	Тема 7. Формування у дітей уявлень про форму предметів та геометричні фігури.	6	12
8	Тема 8. Особливості просторових і часових уявлень у дітей та методика їх формування.	6	10
9	Тема 9. Наступність у роботі закладу дошкільної освіти і Нової української школи з математичного розвитку дітей старшого дошкільного віку. Взаємодія ЗДО та сім'ї.	6	10
Разом		60	102

6.5. Індивідуальні завдання

Індивідуальне навчально-дослідницьке завдання (ІНДЗ) виконується під час самостійної роботи і сприяє більш поглибленому вивченню теоретичного матеріалу, формуванню вмінь використовувати знання для вирішення відповідних практичних завдань.

№ з/п	Зміст завдання
1	Побудувати зведену таблицю про зміст завдань з математичного розвитку дітей раннього та дошкільного віку у чинних програмах.
2	Порівняти дані методичного інструментарію реалізації математичного змісту в закладах дошкільної освіти за чинними програмами (подати у формі таблиці).
3	Розробити структурно-логічну схему «Завдання з формування логіко-математичних знань у дітей дошкільного віку».
4	Скласти рекомендації щодо організації навчально-пізнавальної діяльності з формування елементарних математичних уявлень дітей у ЗДО.
5	Розробити план проведення досліду для вивчення понять «менше», «більше».
6	Розробити план проведення досліду з використанням умовної міри.
7	Підібрати дидактичні ігри математичного змісту для кожної вікової групи дітей у ЗДО.
8	Скласти перелік різних видів наочного матеріалу для формування математичних понять у дітей дошкільного віку з різних напрямків.
9	Розробити конспект заняття на тему: «Дії над множинами».
10	Розробити навчальні ситуації для лічби за участю різних аналізаторів.
11	Підібрати арифметичні задачі різних типів і видів. Виготовити методичний буклет.
13	Виготовити дидактичний матеріал для ознайомлення дітей з однією з геометричних фігур.

14	Підібрати дидактичні гри та вправи для кожної вікової групи дітей на закріплення понять про форму.
15	Підібрати ілюстративний матеріал для ознайомлення дошкільників з просторовими поняттями.
16	Підібрати твори художньої літератури про часові поняття.
17	Розробити рекомендації для батьків з питань раннього математичного розвитку дітей.

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

В умовах використання формату онлайн-навчання (дистанційного навчання) із застосуванням мережі Google Meet названі засоби, методи та форми визначаються за домовленістю зі здобувачами і в залежності від зручного виду взаємодії, застосовуються з допомогою існуючих функцій групових чатів та відеоконференцій.

Для ефективного засвоєння тематики є можливість демонстрації необхідних матеріалів на робочому столі комп'ютерного технічного засобу під час занять і семінарів. Зокрема, у разі потреби, під час онлайн-заняття можна надати доступ до свого екрану, щоб показати презентації або іншу тематичну інформацію на робочому столі.

Планування лекційних і практичних (семінарських) занять, модульних контрольних робіт, звітування за індивідуальну та іншу передбачену програмою роботу зі студентами, а також підсумкова перевірка знань у формі іспиту (заліку) здійснюється заздалегідь за допомогою прив'язки до Google-календаря. Синхронізація запланованих заходів виконується автоматично на всіх зручних для їх проведення пристроях.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Березовська Л. Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку: навчальний посібник. Івано-Франківськ: НАІР, 2022. 252 с.
2. Дорошенко Т. М., Мацько В. В. Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень: навч. посіб. Кременчук : ПП «Бітарт», 2019. 96 с.
3. Доценко А. В., Забашта О. О., Лобанова Н. О., Остапенко А. С. Усі ігри в закладі дошкільної освіти. Харків: Вид. груп «Основа», 2021. 271 с.
4. Зайцева Л. І. Формування математичної компетентності у дітей дошкільного віку: навч. посіб. СТАТУС, 2021. 296 с.
5. Лазарович Н. Б. Логіко-математичний розвиток дітей дошкільного віку. Івано-Франківськ, 2015. 90 с.
6. Освітнє середовище закладу дошкільної освіти: технології проєктування: навч.-метод. посібник / О. Д. Рейпольська, І. М. Гудим, Л. І. Зайцева, І. В.

Луценко, В. О. Луценко, Г. Г. Цветкова; за ред. О. Д. Рейпольської. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2021. 222 с.

7. Пагута Т. І. Методика формування елементарних математичних уявлень у дошкільників: навч.-метод. посіб. Львів, «Новий Світ-2000», 2020. 300 с.

Допоміжна література

1. Білан О. І. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля». За заг. ред. О. В. Низковської. ТОВ «Мандрівець», 2017. 256 с.
2. Богуш А. Наступність дошкільної і початкової ланок освіти як педагогічна проблема. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. 2006. №2. С. 58–61.
3. Брежнева О. Г. Теорія і практика математичного розвитку дітей 3-6 років у системі дошкільної освіти: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.08. Київ, 2019. 660 с.
4. Дитина: освітня програма для дітей від 2 до 7 років відповідно до Базового компонента дошкільної освіти. Наук. кер. проєкту: В. О. Огнев'юк. Київ, ун-т ім. Б. Грінченка. 2020. 440 с.
5. Зайцева Л. І. Формування математичної компетентності у дітей дошкільного віку: парціальна програма. Мелітополь: Видавничий будинок Мелітопольської міської друкарні, 2021. 48 с.
6. Іщенко Л. В. Педагогічні технології супроводження процесу формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку: навч. посіб. Умань : ПП Жовтий О. О., 2013. 149 с.
7. Косенчук О. Г., Новик І. М., Венгловська О. А., Куземко Л. . Державний стандарт дошкільної освіти : особливості впровадження. Харків : Вид-во «Ранок», 2021. 240 с.
8. Повідайчик О. С., Негря І. С. Зарубіжні концепції формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку. *Сучасні виклики та актуальні проблеми науки, освіти та технологій*: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Полтава, 23 жовтня 2024 р.). Полтава: ЦФЕНД, 2024. С. 21–23.
9. Повідайчик О.С. Методика формування елементарних математичних уявлень у дітей раннього та дошкільного віку: методичні рекомендації. Ужгород: УжНУ, 2024 20 с.
10. Повідайчик О.С., Повідайчик М.М., Карбованець Е.О. Врахування індивідуально-стильових особливостей у процесі професійної підготовки математиків. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. 2022. Випуск 2(51). С. 102–108.
11. Повідайчик О.С., Хоминець С.І., Логвиненко О.Б. Науково-дослідницька діяльність як чинник формування професійної мобільності сучасного фахівця. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. 2021. Випуск 1(48). С.338-342.

- 12.Повідайчик О.С., Попик М.М., Глебена М.І. Сутнісні характеристики науково-дослідницької діяльності студентів закладів вищої освіти. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. 2023. Випуск 1(52). С.154-158.
- 13.Сучасні технології формування логіко-математичної компетентності в дітей дошкільного та молодшого шкільного віку / за заг. ред. Н. П. Тарнавської., Н. Ю. Рудницької, Ю. М. Мурашевич. Житомир: ФОП «Левковець», 2015. 430 с.
- 14.Чуйкіна Л.А. Методичні рекомендації до виконання завдань практичних занять з навчальної дисципліни «Методики формування елементарних математичних уявлень» для здобувачів освіти освітньо-професійного ступеня фаховий молодший бакалавр спеціальності 012 дошкільна освіта. Запоріжжя: ЗНУ, 2023. 48 с.
- 15.Я у світі: програма розвитку дитини від народження до шести років . наук. кер. О. Л. Кононко. Київ : ТОВ «МЦФЕР Україна», 2019. 488 с.
- 16.Ясентюк С. Блоки Дьенеша для логіко-математичного розвитку дітей. Вихователь-методист дошк. закл.: щоміс.спеціаліз. журн. 2019. № 5. С. 59–64.

Інтернет-джерела

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти): нова редакція. URL: https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf (дата звернення: 15.06.2024).
2. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 20.06.2024).
3. Закон України «Про дошкільну освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text> (дата звернення: 20.06.2024).
4. Наказ МОН України «Про затвердження гранично допустимого навчального навантаження на дитину у дошкільних навчальних закладах різних типів та форми власності». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0520-15#Text> (дата звернення: 20.06.2024).
5. Ресурси Наукової бібліотеки ДВНЗ «Ужгородський національний університет».
6. Всеукраїнський портал Anelok: Навчальні електронні матеріали. Розділ «Математика». [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://anelok.in.ua/product-category/matematyka/>.
7. Використання дидактичного матеріалу з логіко-математичного розвитку – Всеосвіта. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/vikoristannadidakticnogo-materialu-z-logiko-matematicnogo-rozvitku-u-roboti-z-doskilnikami-235039.html>.

8. Інтегровані заняття з логіко-математичними завданнями
<https://www.pedrada.com.ua/article/1551-ntegrovan-zanyattya-z-logkomatematichnimi-zavdannnyami>.

**Результати перегляду
робочої програми навчальної дисципліни**

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток __).
(потрібне підкреслити)

протокол № __ від «__» _____ 20__ р. Завідувач кафедри _____
(підпис, Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток __).
(потрібне підкреслити)

протокол № __ від «__» _____ 20__ р. Завідувач кафедри _____
(підпис, Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток __).
(потрібне підкреслити)

протокол № __ від «__» _____ 20__ р. Завідувач кафедри _____
(підпис, Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток __).
(потрібне підкреслити)

протокол № __ від «__» _____ 20__ р. Завідувач кафедри _____
(підпис, Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток __).
(потрібне підкреслити)

протокол № __ від «__» _____ 20__ р. Завідувач кафедри _____
(підпис, Прізвище ініціали)